

Edukacja w czasie pandemii z perspektywy studentów uczelni muzycznej

STRESZCZENIE:

CEL NAUKOWY: Celem podjętych rozważań jest opisanie, w jaki sposób studenci uczelni muzycznej spostrzegają swoją codzienną edukację w czasach pandemii wirusa SARS-CoV-2.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Problem badawczy został sformułowany w postaci pytania: Jak pandemia oddziałuje na działania podejmowane przez studentów uczelni muzycznej oraz co zmieniło się w ich postrzeganiu czasu i przestrzeni? Badania przeprowadzono przy wykorzystaniu autobiograficznego wywiadu narracyjnego.

PROCES WYWODU: Rozważania nad podjętą problematyką rozpoczęto od analizy kategorii życia codziennego w nawiązaniu do czasu i przestrzeni. Opisano również, w jaki sposób zaburzenie codzienności może oddziaływać na człowieka.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Analiza zebranego materiału ukazała, że pandemia w dużym stopniu ograniczyła dotychczasową działalność artystyczną zarówno w obszarze edukacji akademickiej, jak dodatkowej aktywności wykraczającej poza plan studiów. Wprowadzone ograniczenia oraz brak konfrontacji z publicznością przyczynił się do tego, że nie mają odpowiednich warunków do rozwoju własnych umiejętności. Edukacja zdalna jest dla nich utrudnieniem ze względu na problemy techniczne, ale łączy się także z dużym obciążeniem psychicznym. Zmianie uległ również ich sposób postrzegania przestrzeni i czasu studiów.

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Czas pandemii dla badanych studentów wiąże się z zawiedzionymi oczekiwaniami, koniecznością rezygnacji z podejmowanych wcześniej aktywności, a także niepewnością, czy będą w odpowiedni sposób przygotowani do podjęcia przyszłej pracy zawodowej.

→ **SŁOWA KLUCZOWE:** **ŻYCIE CODZIENNE, CZAS, PRZESTRZEŃ, PANDEMIA, STUDIOWANIE**

ABSTRACT:

Education During a Pandemic From the Perspective of Music University Students

RESEARCH OBJECTIVE: The purpose of the considerations is to describe how the students of music university perceive their everyday education in times of the SARS-CoV-2 virus pandemic.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: The research problem was formulated as question: How does the pandemic affect the activities undertaken by students of a music university and what has changed in their perception of time and space? The research was carried out using an autobiographical narrative interview.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: Considerations on the issues raised began with the analysis of the categories of everyday life in relation to time and space. How the disorder of everydayness can affect a person was also described.

RESEARCH RESULTS: The analysis of the collected material showed that the pandemic has limited the artistic activity, both in the field of academic education and additional activity beyond the study plan to a large extent. Implemented restrictions and the lack of confrontation with the audience contributed to the fact that they do not have appropriate conditions for the development of own skills. Distance education is very challenging due to technical problems, but it is also associated with a heavy mental burden. Their perception of the space and time of study has also changed.

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: The time of the pandemic for the surveyed students is binding with disappointment, the necessity to resign from activities undertaken earlier as well as uncertainty whether they will be properly prepared to undertake future professional work.

→ **KEYWORDS: EVERYDAY LIFE, TIME, SPACE, PANDEMIC, STUDYING**

Wstęp

Pandemia wirusa SARS-CoV-2 przyczyniła się do wystąpienia istotnych zmian w wielu obszarach ludzkiej działalności. Ograniczenie bezpośrednich kontaktów oraz przeniesienie ich do sfery wirtualnej wymusiło przeobrażenie dotychczasowego stylu życia, pracy i nauki. Jak zauważa Kobylarek, „nagle okazało się, że to, co robiliśmy normalnie na co dzień w ustalonym rytmie i oswojonej formie, musimy przenieść do internetu” (2020, s. 8). Również edukacja na poziomie wyższym stanęła przed zupełnie nowym wyzwaniem, jakim było przejście w tryb nauczania zdalnego. O ile wprowadzenie internetowych technik nauczania było nieco łatwiejsze w niektórych dziedzinach, jak nauki społeczne czy humanistyczne, to kształcenie na odległość okazało się trudniejsze do realizacji m.in. w naukach artystycznych, dla których fundamentem kształcenia jest współpraca z innymi ludźmi oraz rozwijanie umiejętności praktycznych. Celem niniejszego artykułu jest opisanie, w jaki

sposób studenci uczelni muzycznej spostrzegają swoją codzienną edukację w czasach pandemii. Przyjęto, że edukacja mieści się w życiu codziennym, a w obecnych warunkach wychodzi poza dotychczasowe ramy. Natomiast problem badawczy przyjął postać pytania: jak pandemia wirusa SARS-CoV-2 oddziałuje na podejmowane przez studentów działania oraz co zmieniło się w ich postrzeganiu czasu i przestrzeni.

Metody i narzędzia badawcze

Zgromadzony materiał pochodzi z badań empirycznych przeprowadzonych przy wykorzystaniu metody autobiograficznego wywiadu narracyjnego według założeń Fritza Schützego. Powstała w czasie wywiadu narracja o doświadczeniach biograficznych pozwala badaczowi na uchwycenie tego, co działo się w przestrzeni społecznej z perspektywy uczestniczących i działających w niej jednostek, poznanie, w jaki sposób dane zjawisko powstało i rozwijało się w czasie. Tym samym łączy w sobie trzy perspektywy czasowe: przeszłość, teraźniejszość, a także w pewnej mierze również przyszłość (Kaźmierska i Waniek, 2020, s. 11-16). W związku z tym wywiad narracyjny pozwala poznać, jak badany doświadczał wydarzeń w swoim życiu oraz jak je wówczas interpretował (Waniek, 2019, s. 152). Niewątpliwie pandemia koronawirusa COVID-19 oraz ograniczenie działalności uczelni wyższych przebudowało przestrzeń życiową młodych ludzi i wymusiło na nich funkcjonowanie w cyfrowym świecie. Uznano, że zastosowany autobiograficzny wywiad narracyjny umożliwi zrekonstruowanie doświadczeń związanych z codziennym życiem studentów, które aktualnie jest zdominowane przez czas globalnej pandemii wirusa SARS-CoV-2.

Istotą wywiadu narracyjnego jest uzyskanie od badanego opowieści o jego życiu. Odbywa się on według następujących etapów: spontanicznej i niezakłóconej interwencją badacza opowieści o życiu, pytań uzupełniających dotyczących narracji oraz fazy zakończenia wywiadu i prowadzenia luźniej rozmowy. Wobec tego uzyskany materiał badawczy nie jest sumą odpowiedzi na stawiane przez badacza pytania (Kaźmierska i Waniek, 2020). W pandemicznej rzeczywistości istotnym elementem biografii respondentów stała się kwestia edukacji akademickiej prowadzonej w formie zdalnej, w związku z tym w każdej z trzech części wywiadu osoby badane odnosiły się do swoich doświadczeń związanych ze studiowaniem.

Metoda autobiograficznego wywiadu narracyjnego może być wykorzystywana jako technika przeprowadzania wywiadu autobiograficzno-narracyjnego oraz jako metoda analizy. W niniejszym artykule została wykorzystana jako technika gromadzenia danych, która wyznaczyła ramy do przygotowania oraz przeprowadzenia autobiograficznego wywiadu narracyjnego. Po przygotowaniu transkrypcji wywiadów, ich akceptacji przez uczestników badania oraz wielokrotnej lekturze przystąpiono do analizy. Za Kvale (2012) zastosowano metodę kondensacji znaczenia.

W badaniach wzięło udział sześcioro studentów z Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Reprezentowali oni różne kierunki studiów (wokalnno-aktorski, instrumentalistyka,

edukacja artystyczna), a także znajdowali się na różnym etapie kształcenia (od I roku studiów licencjackich do II roku studiów magisterskich). Badania były realizowane w terminie od stycznia do maja 2021 roku. Warto zaznaczyć, że przeprowadzone wywiady stanowią część większego projektu naukowego, który dotyczy świata codziennego życia młodzieży akademickiej, natomiast w niniejszym artykule skupiono się jedynie na aspekcie edukacji w czasach pandemii.

Proces wyvodu

Zdaniem Alfreda Schütza (1984, s. 176) podstawowym celem nauk społecznych jest wyjaśnienie „rzeczywistości społecznej” w odniesieniu do doświadczanych przez człowieka przeżyć dnia codziennego. Poprzez obserwacje praktyk zwykłych ludzi i podejmowanych przez nich działań w zmieniających się warunkach społecznych badacze starają się zrozumieć świat, a dzięki analizom codzienności można również uchwycić zmiany w obrębie kultury, mentalności społeczeństwa czy stylu życia człowieka (Bogunia-Borowska, 2009, s. 8-12). Wobec tego aby poznać, w jaki sposób studenci kierunków artystycznych doświadczają rzeczywistości w czasie pandemii wirusa SARS-CoV-2, należy dotrzeć do ich przeżyć dnia codziennego.

Sztompka (2008), definiując kategorię życia codziennego, wskazał na jej następujące elementy: to życie z innymi i w obecności innych; składają się na nie zdarzenia powtarzalne, a niekiedy rutynowe; angażuje naszą cielesność; przybiera formy rytualne; jest zlokalizowane w określonym czasie i przestrzeni, co decyduje o jej charakterze; często wykonywane jest bezrefleksywnie; cechuje się spontanicznością. Wobec tego życie codzienne rozumiane jest jako „najbardziej oczywista w obecnym doświadczeniu, najbardziej realna, przemożnie narzucająca się naszej percepcji forma bytu” (s. 24-25). Za zwyczaj kojarzona jest ze stałością, bezpieczeństwem, bezproblemowością. Obejmuje więc wszystko to, co normalne, przewidywalne, dające poczucie bezpieczeństwa (Mroczkowska i in., 2009, s. 94-95). Rzeczywistość życia codziennego wypełniona jest przez czynności zmierzające do podtrzymania jej konstytutywnych cykli działania. Natomiast ich przerwanie, zaprzestanie lub zmiana sposobu wykonywania wymagają reorganizacji dotychczasowego porządku codzienności. W związku z tym codzienność utożsamiana jest głównie z powtarzalnością i cyklicznością zdarzeń, a dzieje się tak dzięki mechanizmom ją podtrzymującym, które Krajewski określił „reżimami podtrzymującymi” (2009, s. 179-184). Są to zbiory reguł oraz oparte na nich aktywności podejmowane przez człowieka, których celem jest zapewnienie trwania codzienności pozbawionej nagłych zmian. Określone reguły postępowania zapewniają trwanie codzienności w znanym kształcie, dającym poczucie bezpieczeństwa i normalności. Natomiast zaburzenie powtarzalnych cykli działań oraz załamanie dotychczasowego porządku prowadzi do poczucia dyskomfortu, a nawet konieczności zmiany koncepcji samego siebie.

Hans Tiersch codzienność określa jako *agowanie* w doświadczanym czasie, przestrzeni oraz relacjach. Określenie *agowanie* zostało przez niego użyte jako neologizm

określający działanie, które w codzienności nie ogranicza się wyłącznie do reagowania na zaistniałe wydarzenia, bowiem aktorzy społeczni podejmując działania, kierują się przede wszystkim poczuciem sprawstwa i autonomii. Wobec tego codzienność nie jest wyłącznie biernym doświadczaniem, ale reagowaniem na zaistniałą rzeczywistość. Człowiek doświadczając codzienności od wewnątrz, jako aktywny uczestnik życia społecznego nadaje jej subiektywne znaczenie, osobistą perspektywę postrzegania, a także podejmuje działania w celu adaptacji i zmiany (Tiersch 2000, za: Krzychała i Zamorska, 2008, s. 17-18). Wobec tego można przyjąć założenie, że „wszystko, co wiemy o świecie, wiemy za pośrednictwem naszego doświadczania świata” (Grzegorek, 2003, s. 209). Samo pojęcie doświadczania wskazuje przede wszystkim na rozumienie zdarzeń, które mają miejsce w danym momencie wokół nas, a także działań podejmowanych przez nas samych (Martyniuk, 2019, s. 16). Odwołując się do założeń socjologii fenomenologicznej, można przyjąć, że „świat życia codziennego stanowi zarówno scenę, jak i obiekt naszych działań i interakcji (...) Zatem nie tylko działamy w obrębie świata, ale też nań oddziałujemy” (Schütz, 2012, s. 18). Stanowi więc przestrzeń, która z jednej strony jest tworzona przez człowieka i jego działania, a z drugiej bezpośrednio na niego oddziałuje i przyczynia się do modyfikacji jego zachowań.

Tak jak już zostało wspomniane wcześniej, życie codzienne jest umiejscowione w przestrzeni. Przebiega w wielu kontekstach, dla których możemy wskazać typowe lokalizacje. Jak pisze Sztompka: „każdego dnia opuszczamy kontekst rodzinny i jego lokalizację (dom) i wchodzimy w kontekst pracy w biurze czy fabryce albo edukacji w szkole” (2009, s. 34). W każdym z kontekstów spotykamy się z innymi ludźmi, nawiązujemy różnorodne relacje, a także zachowujemy się w inny sposób. W domu występujemy w charakterze prywatnym, co oznacza, że ubieramy i zachowujemy się swobodnie, posługujemy się innym językiem, wykonujemy prace domowe, odpoczywamy. Zaś w szkole podporządkujemy się wymaganiom regulaminu, ustalonej organizacji pracy. Jesteśmy skoncentrowani wokół słuchania treści wykładowych, nabywania wiedzy i jej odtwarzania. Często zmieniając kontekst, wykonujemy tzw. „rytuały przejścia” (Sztompka, 2009, s. 35). W sytuacji, gdy został wprowadzony *lockdown*, w naszej codzienności doświadczaliśmy przenikania się dwóch równolegle istniejących choć sprzecznych kontekstów, jednego związanego z edukacją i pracą, a drugiego z życiem rodzinnym, sferą odpoczynku. Dotychczasowa granica pomiędzy nimi stała się trudna do uchwycenia.

Według Krajewskiego „codziennosc już przez swoją nazwę sugeruje, iż jest wymierzona w przyszłość, zawiera w sobie bowiem pewność, że nie tylko nastanie *jutro*, ale też będzie ono podobne do *dzisiaj* i *wczoraj*” (2009, s. 198). W tym znaczeniu codzienność bezpośrednio odnosi się do kategorii czasu. Jest wypełniona rutynowymi, powtarzalnymi czynnościami i obowiązkami dnia codziennego, które zapewniają o jej stałości i oczywistości. Czas stanowi przestrzeń wypełnianą przez człowieka w trakcie swojego życia, jest podłożem wszystkich działań i aktywności, a ich charakter jest zależny od specyfiki danego czasu. Każda sytuacja jest usytuowana w określonym czasie i przestrzeni, wobec tego sposób, w jaki postrzegana jest rzeczywistość, wynika z jakości doświadczania czasu, a także z przyjętych orientacji temporalnych. Styl życia ludzi należy

zatem rozpatrywać przede wszystkim w odniesieniu do specyfiki czasu (Peret-Drażewska i Peret, 2016, s. 251). Elżbieta Tarkowska podkreśla, że czas jest „fundamentalnym elementem społecznego funkcjonowania ludzi oraz kluczową kategorią kultury”. Jest istotnym czynnikiem oddziałującym na życie społeczne, wpływa na zachowanie ludzi oraz podejmowane przez nich działania (1992, s. 22-23).

Zdaniem Sztompki „czas, podobnie jak przestrzeń stanowi powszechny kontekst życia społecznego” (2005, s. 53). Wszystkie zjawiska i procesy usytuowane są w danym momencie w czasie, który stanowi niezbędny wymiar rzeczywistości społecznej. Cybal-Michalska przyjmuje, że „na szczególną uwagę zasługuje wymiar czasu (nieprzewidywalność, zmienność tempa zmian rzeczywistości społeczno-kulturowej) oraz wymiar przestrzeni (zróznicowanie zakresu zmian, jakim podlegają różne społeczeństwa)” (2013, s. 373). Natomiast jak zauważa Pawlak (2020, s. 119-120) społeczne doświadczanie czasu w dobie pandemii stało się bardziej dynamiczne, a doświadczana terażniejszość została zdominowana przez kryzysowe narracje zorientowane na przyszłość. Funkcjonowanie w warunkach kryzysu przyczynia się do wyzwolenia nastrojów niepewności oraz zaburzenia dotychczasowej ciągłości zdarzeń. Wprowadzony w czasie pandemii *lockdown* uniemożliwił swobodne poruszanie się i ograniczył podejmowane przez ludzi codzienne aktywności, także w wymiarze edukacji, pracy i rozrywki. W ten sposób rekonfiguracji uległa dotychczas oczywista terażniejszość. Przymusowa izolacja zmieniła wśród niektórych osób sposób postrzegania czasu i przestrzeni, które ogrywają istotne role w działaniach społecznych, a ich przeobrażenia mogą przyczynić się do zaburzeń w doświadczaniu codzienności. Wobec tego dotarcie do pandemicznej codzienności osób badanych i uchwycenie sposobu, w jaki opisują swoją terażniejszość (w tym czas, przestrzeń i podejmowane działania), pozwoli badaczowi na poznanie potencjalnego oddziaływania wirusa COVID-19 na życie społeczne badanej młodzieży studenckiej.

Wyniki analizy naukowej

Wymuszona sytuacją epidemiczną izolacja społeczna wiązała się z zaprzestaniem wykonywania większości dotychczas podejmowanych aktywności. Dla młodzieży studenckiej przejście na tryb nauczania zdalnego czy też hybrydowego wiązało się ze zmianą dotychczasowego sposobu nauki, ale także i samej codzienności.

Obstrżenia związane z pandemią koronawirusa silnie wpłynęły na świat kultury. Ograniczenie działalności teatrów, filharmonii, a także zakaz organizacji koncertów okazał się dotkliwy również dla studentów reprezentujących kierunki artystyczne. Przede wszystkim możliwość uczestniczenia w koncertach muzycznych stwarza nie tylko szansę na zdobycie cennego doświadczenia oraz nawiązania nowych znajomości, także o charakterze zawodowym, ale dla wielu osób stanowi również źródło dochodów finansowych. Niestety w wyniku wprowadzonych restrykcji wiele koncertów zostało odwołanych, a studenci zostali pozbawieni możliwości dodatkowego zarobkowania. Należy zauważyć, że dla osób kształcących się w kierunkach artystycznych bardzo ważny jest własny rozwój

i doskonalenie swojego warsztatu. Wobec tego podejmowane przez nich codzienne aktywności związane są m.in. z organizacją wydarzeń artystycznych, angażowaniem się w różne projekty, uczestniczeniem w zespołach muzycznych czy występowaniem w amatorskich teatrach. Taki rodzaj aktywności jest traktowany przez nich jako praktyka występowania na scenie i przed publicznością, stanowiąc tym samym element budowania pewności siebie. Na podstawie analizy wywiadów autobiograficznych można zauważyć, że większość badanych studentów podejmowała takie działania już przed rozpoczęciem studiów wyższych, nawet od wczesnych lat dzieciństwa, w związku z tym nagłe zaprzestanie ich wykonywania stanowi dla nich kolejną negatywną konsekwencję czasu pandemii. Przytoczony poniżej fragment wypowiedzi jednej z badanych osób dołądnie odzwierciedla wartość, jaką przypisują podejmowanym przez nich działaniom:

Jednak ważne jest dla mnie koncertowanie z chórami, warsztaty, nauka i ta taka artystyczna praca, która zostaje nam odebrana po prostu. (...) Przez to, że wszystko jest też pozamykane, to ja nie mam jak pracować nad sobą, chociażby przez ten teatr. Boję się, że będę zamknięta, żeby podjąć jakąś pracę. Nie wiem, po prostu boję się, że sobie nie poradzę" (I₃).

Przedstawiony fragment wywiadu koresponduje z kolejnym istotnym aspektem, a mianowicie poczuciem wykorzystania czasu studiów w kontekście rozwoju własnych umiejętności oraz praktycznym przygotowaniem do wykonywania zawodu. Choć nauczanie przy wykorzystaniu technik informatycznych było wcześniej wykorzystywane jako jedna z form prowadzenia dydaktyki na uczelniach wyższych, jednak zawsze było traktowane jako uzupełnienie tradycyjnego systemu klasowo-lekcyjnego (Topol, 2020, s. 72-73). Proces adaptacji do nowej sytuacji wymagał czasu i odpowiedniego przygotowania. Jak podkreślały osoby biorące udział w badaniu, podczas pierwszego semestru nauki zdalnej zajęcia praktycznie się nie odbywały. Zaś obecnie dla większości osób związane są ze zwiększeniem ilości obowiązków ze względu na zmianę form zaliczenia niektórych przedmiotów oraz konieczność dodatkowego przygotowywania prezentacji czy prac pisemnych. Studenci jednogłośnie wskazywali, że prowadzenie nauczania zdalnego na kierunkach muzycznych jest trudne do realizacji. I choć niektóre przedmioty teoretyczne są możliwie do przeprowadzenia w formie zdalnej, jak filozofia czy metodologia pisania pracy naukowej, to zajęcia praktyczne, podczas których konieczna jest interakcja z wykładowcami czy innymi studentami, muszą przebiegać synchronicznie w jednym czasie i przestrzeni. Uczestnictwo w zespołach muzycznych polegające na przysyłaniu nagrań partii swojego głosu lub swojej gry na instrumencie odbiega od głównego celu zespołów kameralnych, jakim jest wzajemne słuchanie siebie i wspólne tworzenie muzyki. Również indywidualna praca z profesorem, która odbywa się w formie zdalnej, nie zastąpi bezpośredniego kontaktu. Wykładowcy nie są w stanie w odpowiedni sposób zweryfikować techniki pracy studentów, opierając się jedynie na obrazie z kamery, którego jakość i zakres są ograniczone. Wokalista śpiewa całym ciałem, zaś dyrygent pokazując ruch, często wymyka się poza kadr, wobec czego praca w takiej formie nie przynosi zamierzonych efektów. Jest to sytuacja szczególnie trudna zwłaszcza dla studentów pierwszego roku, którzy nie mieli możliwości współpracy z profesorami, a czasami nawet ich

poznania. Studenci w czasie wywiadów podkreślali, że jedynie podczas indywidualnej pracy z profesorami mogą w pełni korzystać z ich doświadczenia oraz wiedzy, przez co mają poczucie, że czas pandemii uniemożliwił im całościowy rozwój muzyczny. Potwierdzeniem tego jest fragment pochodzący z jednego z wywiadów:

No więc mam poczucie, że straciłem dwa lata magisterki. Znaczy, no nie mogę powiedzieć, że na 100% wszystko skreślam, i w ogóle dramat, ale myślę, że było mi dane wykorzystać około 20% tego, co uczelnia miałyby mi do zaoferowania, gdyby zajęcia się odbywały w normalny sposób (I₂).

Warto zaznaczyć, że studia z zakresu nauk artystycznych kończą się pracą dyplomową, recitalem przed publicznością. Przygotowując się do dyplomu, studenci zazwyczaj pracują z innymi muzykami i pod tym względem opracowują swój program. Niestety nagły i nieprzewidywalny zasięg pandemii uniemożliwił im realizację wcześniej powziętych planów. Jedna z badanych osób, opisując swoje doświadczenia związane z obroną pracy licencjackiej, wskazała, że był to dla niej moment szczególnie trudny, gdyż w związku z wprowadzonymi obostrzeniami nie mogły towarzyszyć jej bliskie osoby, a wybrany utwór nie mógł być prezentowany wraz z chórem. W konsekwencji praca dyplomowa nie była momentem dumy, a rozczarowania i zawodu, że nie mogła wykonać jej zgodnie z własną wizją. Artyści potrzebują konfrontacji z publicznością i muzykami. W swoich wypowiedziach badane osoby zwracały również uwagę na to, jak istotny jest dla nich kontakt z innymi studentami, nie tylko w aspekcie towarzyskim. Znajomi z uczelni często występują w roli widowni lub pierwszego jury. Wzajemnie oceniają swoje umiejętności, udzielają konkretnych wskazówek, w jaki sposób można zinterpretować dany utwór. Poznanie perspektywy innych osób jest również cenne dla doskonalenia własnego warsztatu.

Ćwiczenie dyrygowania, śpiewu czy gry na instrumencie wymaga specjalnych warunków i odpowiedniej przestrzeni. Podczas wywiadów studenci wskazywali, że nauka w domu sprawiała im ogromne trudności nie tylko w odniesieniu do problemów z połączeniem internetowym, częstymi przeciążeniami sieci i opóźnieniem czasowym. Jedna z badanych osób, odwołując się do swoich doświadczeń z ubiegłego roku akademickiego, podkreśliła, że nauka w domu wiązała się dla niej z dużym obciążeniem psychicznym, gdyż musiała zmierzyć się z nieprzychylnością sąsiadów. Próby ćwiczenia śpiewu czy gry na instrumencie były przerywane przez jawne oznaki ich niezadowolenia. Dodatkowo czas izolacji i ciągła praca w domu oddziaływały na poziom koncentracji i motywacji do działania. Budynek uczelni, sale ćwiczeniowe i obecność innych studentów, którzy znajdują się w podobnej sytuacji, sprzyja atmosferze nauki. Natomiast w sytuacji, gdy pokój, który dotychczas stanowił przestrzeń relaksu i odpoczynku, stał się miejscem pracy, zaburzył dotychczas wypracowany schemat działań oraz organizowania codzienności. Zmiana ta negatywnie wpłynęła na samopoczucie studentów, co trafnie odzwierciedla poniższa wypowiedź pochodząca z przeprowadzonego wywiadu:

No nie po to się uczę i studiuję, żeby siedzieć w domu i nie móc się pokazać nikomu. (...) Chyba przez to, że im więcej siedzę w domu, tym bardziej łapię doła, bo nagle przez tę pandemię mój pokój stał się miejscem odpoczynku, pracy, ćwiczeń, imprez, spotkań towarzyskich, yy, jeszcze nie wiem, gimnastyki (I₃).

Wnioski

Niepewność związana z funkcjonowaniem w sytuacji pandemicznej stała się nieodłącznym elementem życia społecznego. Odzwierciedla to, w jaki sposób przyszłość wyłania się w teraźniejszości, kształtuje codzienne praktyki społeczne, a także sposoby radzenia sobie ludzi z tym, co niewiadome (Pawlak, 2020, s. 123). Z analizy zebranego materiału badawczego wynika, że wybuch pandemii koronawirusa wpłynął negatywnie nie tylko na sam proces edukacji, ale także na sferę działań artystycznych podejmowanych przez studentów. W związku z występującymi ograniczeniami nie mają możliwości uczestniczenia w podejmowanych wcześniej aktywnościach, które wzbogacają ich doświadczenia i stanowią istotny element własnego rozwoju muzycznego.

Mimo że wprowadzenie kształcenia na odległość pozornie przyczyniło się do zmniejszenia ilości codziennych obowiązków związanych na przykład z dojazdem na uczelnie, to zdaniem studentów z uczelni muzycznej zwiększyła się ilość zadań koniecznych do przygotowania w ramach niektórych przedmiotów. Nauczanie zdalne, które odbywa się w przestrzeni własnego pokoju oraz jest pozbawione bezpośredniego kontaktu z profesorami i innymi studentami przyczyniło się do tego, że badane osoby mają poczucie niewykorzystania czasu studiów. Czas pandemii wiąże się dla nich z zawiedzionymi oczekiwaniami, koniecznością rezygnacji z podejmowanych wcześniej aktywności, a także niepewnością, czy będą w odpowiedni sposób przygotowani do podjęcia przyszłej pracy zawodowej.

Pomimo że kształcenie na odległość umożliwia dostosowanie czasu i miejsca do potrzeb osób, to przedstawione powyżej wyniki badań własnych wskazują, że studenci uczelni muzycznej preferują edukację w klasycznej formie. Potwierdzają to również badania przeprowadzone wśród studentów uniwersyteckich, w których aż 77,71% respondentów preferuje naukę w formie tradycyjnej (Radha i in., 2020).

BIBLIOGRAFIA

- Bogunia-Borowska, M. (2009). Codziennosc i społeczne konteksty życia codziennego. W: M. Bogunia-Borowska (red.), *Barwy codzienności. Analiza socjologiczna* (s. 7-25). Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Cybal-Michalska, A. (2013). *Młodzież akademicka a kariera zawodowa*. Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Grzegorek, A. (2003). Narracja jako forma strukturyzująca doświadczenie. W: K. Krzyżewski (red.), *Doświadczenie indywidualne. Szczególny rodzaj poznania i wyróżniona postać pamięci* (s. 209-225). Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Każmierska, K. i Waniek, K. (2020). *Autobiograficzny wywiad narracyjny. Metoda – technika – analiza*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

- Kobylarek, A. (2020). Edukacja w czasach zarazy. Przypadek uniwersytetu. *Ogrody Nauk i Sztuk*, 10, 7-13. <https://doi.org/10.15503/onis2020.7.13>
- Krajewski, M. (2009). Dzisiaj jak wczoraj, jutro jak dziś. Codziennosc, przedmioty i reżimy podtrzymujące. W: M. Bogunia-Borowska (red.), *Barwy codzienności. Analiza socjologiczna* (s. 178-200). Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Krzychała, S. i Zamorska, B. (2008). *Dokumentarna ewaluacja szkolnej codzienności*. Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.
- Kvale, S. (2012). *Prowadzenie wywiadów* (A. Dziuban, tłum.). Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Martyniuk, W. (2019). *O doświadczaniu szkoły. Studium fenomenograficzne szkolnej codzienności z perspektywy uczniów*. Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Mroczkowska, D., Rogowski, Ł. i Skrobaccki, R. (2009). Codziennosc niecodzienna/niecodziennosc codzienna – spojrzenie na dylematy socjologii życia codziennego. W: S. Rudnicki, J. Stypińska i K. Wojnicka (red.), *Spoleczeństwo i codzienność. W stronę nowej socjologii?* (s. 93-104). Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Pawlak, M. (2020). Niepewność jako orientacja etnograficzna. *Prace Etnograficzne*, 48(1), 119-124. <https://doi.org/10.4467/22999558.PE.20.010.12635>
- Peret-Drażewska, P. i Peret J. (2016). Czas codzienny i czas odświętny – ich przenikanie w stylach życia współczesnej młodzieży. *Kultura – Spoleczeństwo – Edukacja*, 10(2), 249-258. <https://doi.org/10.14746/kse.2016.10.19>
- Radha, R., Mahalakshmi, K., Kumar, V.S. i Saravanakumar, A.R. (2020). E-Learning during lockdown of COVID-19 pandemic: A global perspective. *International Journal of Control and Automation*, 13(4), 1088-1099.
- Schütz, A. (1984). Potoczna i naukowa interpretacja ludzkiego działania. W: E. Mokrzycki (red.), *Kryzys i schizma. Antyscjentystyczne tendencje w socjologii współczesnej* (t. 1, s. 137-192). Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Schütz, A. (2012). *O wielości światów. Szkice z socjologii fenomenologicznej* (B. Jabłońska, tłum.). Zakład Wydawniczy Nomos.
- Sztompka, P. (2005). *Socjologia zmian społecznych*. Wydawnictwo Znak.
- Sztompka, P. (2008). Życie codzienne – temat najnowszej socjologii. W: P. Sztompka i M. Bogunia-Borowska (red.), *Socjologia codzienności* (s. 15-52). Wydawnictwo Znak.
- Sztompka, P. (2009). Przestrzeń życia codziennego. W: M. Bogunia-Borowska (red.), *Barwy codzienności. Analiza socjologiczna* (s. 29-50). Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Tarkowska, E. (1992). *Czas w życiu Polaków. Wyniki badań, hipotezy, inspiracje*. Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.
- Topol, P. (2020). Metody i narzędzia kształcenia zdalnego w polskich uczelniach w czasie pandemii COVID-19. Część 1. Dyskusja 2020. *Studia Edukacyjne*, 58, 69-83. <https://doi.org/10.14746/se.2020.58.4>
- Waniek, K. (2019). Lekceważone potencjały i narosłe nieporozumienia: kilka uwag o metodzie autobiograficznego wywiadu narracyjnego Fritza Schützego. *Przegląd Socjologii Jakościowej*, 15(2), 132-163. <https://doi.org/10.18778/1733-8069.15.2.08>

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>